

Развојот на настаните во Приштина, поточно градењето на институциите на новата албанска држава на Балканот, Косово, станува мошне интересен политички и геостратешки полигон, на кој силата си ја мерат ЕУ и САД од една страна, и Русија, од друга страна, која преку Србија, па ако сакате и преку грбот на Република Македонија, се обидува да им парира на здружените сили на Западот. Во контекст на ова комплицирано прашање е финализацијата на т.н. проект "голема Албанија", или во поново време "големо Косово".

Пишува: Кокан СТОЈЧЕВ

Идејата не е нова, туку прастара, таа постојано се агитира, се шири или се намалува, бидејќи во зависност од условите на теренот границите се поместувале кон исток, запад или југ. Во сите случаи, паразитот ги оштетувал белите дробови на етничка Македонија. Во поново време, во македонската јавност интензивно се пропацира дека ние со Албанците и со Турците мораме да градиме нова историја, бидејќи минатото ги оптоварува меѓунационалните односи. Ваквата теза е штетна за македонските национални интереси, затоа што народ без корен, или без историја, нема право на своја држава и етничка територија. Поради овие причини, мораме да се занимаваме со некои веќе познати факти од подалечното, но и од поблиското минато, бидејќи без тие аргументи не ќе можеме да ја сфатиме сериозноста на изместеноста на тезите, кои во овој момент одат во прилог на националната еуфорија на Косово која, пак, директно се имплифицира во Македонија и пошироко на Балканот.

Кон крајот на XIV век на Косово се случила една од најголемите битки против Османлиите, поточно во 1389 г. на Косово Поле, на Газиместан, во т.н. Косовска битка, средновековните српски кнезови биле поразени од страна на Портата, а Милош Обилиќ го убил султанот Мурат во неговиот шатор. Денес на Газиместан се наоѓа спомен-костурница, посветена на битката и на турбето на султанот Мурат.

САМО "ОНА ЗНА" К КОС

САМО "УЧК ЗНА" К ИСТОЧНА КРИЗА

Со доаѓањето на Османлиите на овие простори почнале процесите на исламизација и првите доселувања на Албанците на Косово, кои ќе земат пошироки размери кон крајот на XIX век. За време на османлиската власт Косово се здобило со статус на Косовски вилает. За време на Балканските војни српската војска на Косово повторно водела војна со Османлиската империја за негово приклучување кон Кралството Србија. Во тоа време за Косово се користело името Стара Србија или колевка на српската култура, јазик итн.

Поновите историски факти говорат дека судирите од XIX век на Балканот се последица на обидите за создавање голема Албанија. Денес ниту еден Албанец не се откажал од овој проект, кој современите дипломати го нарекуваат анахронизам на современиот свет, иако таквата идеја оди во прилог на реализацијата на национал-романтичарскиот сон и на политичките прагматични идеи "сите Албанци во една држава".

ИЈАЛНА ПРОГРАМА ЗА ГОЛЕМА АЛБАНИЈА

Првите поконкретни зафати датираат од времето на одржувањето на Берлинскиот конгрес во 1878 г. Оваа идеја била претставена од страна на Албанците првенци, а неа ја поддржале тогашните големи сили, кои стравувале од т.н. словенска инвазија на Балканот.

Имено, за време на т.н. "источна криза" (1875-1878), Албанија, како дел од Османлиската империја, била интересна за големите европски сили. Во тоа време голем политички центар на светот била Виена, која по Берлинскиот конгрес, одржан од 13 јуни до 13 јули 1878 г. значително се занимавала со албанското прашање. Под превезот на заштитата на Албанците католици, виенските дипломати ги зеле предвид северна Албанија и Косовскиот вилает за спроведувањето на плановите на Австроунгарската империја за настап на истокот и за запирање на интересите на руското царство. На 10 јуни 1878 г. во Призрен била формирана првата Призренска лига, чија главна цел било да се создаде држава Албанија, која би се протегала на територијата на Косовскиот, Битолскиот, Скадарскиот и Јанинскиот вилает на Отоманското царство. Основачот на Првата призренска лига, Абдул бег Фрашери, и неговите следбеници, во периодот од 1878 до 1881 г. работеле на полето на присојединување на целото муслиманско, католичко и православно албанско население. Пашко Васа, еден од албанските првенци од крајот на XIX век, е автор на слоганот "албанството е една религија на Албан-

Албанци, Арбанаси, Арнаути или "Шиптари", како во кој период се нарекувале, редовно предизвикувале немири, убивале и протерувале Срби. Историските податоци говорат дека од основањето на Призренската лига до 1912 г. од Косово и Метохија биле протерани 150.000 Срби. За време на Втората светска војна биле убиени околу 10.000 Срби, а протерани речиси 100.000. Истовремено околу 150.000 Албанци се населиле на Косово и Метохија. Во 1945 г. комунистичката власт го забранила враќањето на протераните Срби. Во 1945 г. и 1946 г. Албанци колонисти ја држеле целата земја. Извештаите од 1946 г. зборуваат дека земјата делумно ја изгубиле 5.744 семејства, а без имот останале 1.564 семејства. На Косово и Метохија никогаш не се вратиле околу 2.500 семејства.

ОЛКУ ТЕ САКАМ ЈА ОВО

ОЛКУ ТЕ ЉУБАМ ЈА

ците". Со овој слоган се изразува свестоста на Албанците за нивната верска, социјална и етничка различност од соседите.

Преку Албанија, Италија ја гледала својата компензација за австроунгарската анексија на Босна и Херцеговина. За разлика од неа, официјална Англија во името на Албанија гледала можност за создавање "предградие", кое ќе ја спречи инвазијата на рускиот панславизам, но и чувар на османлискиот интегритет, бидејќи само тој можел да му парира на дворот во Виена.

На овој простор свој интерес имала и Русија, која Лигата ја сфаќала како национална организација, која би ја одиграла улогата за други нации, за Црногорците, и би помогнала за потиснување на Османлиите од Балканот. На 8 јули 1876 г. во Рајхшат, Русија и Австроунгарија потпишале спогодба со цел, во случај на распаѓање на Отоманската империја, да биде исклучено создавањето и формирањето голема словенска држава, но истовремено било договорено конституирање на независните држави Бугарија, Албанија и Румелија.

На 16 јануари 1877 г. со Будимпештанската конвенција го прецизирале прашањето за формирање држава на Албанија.

МЕМОРАНДУМ ОД 1913 ГОДИНА

Во Меморандумот упатен до учесниците на Лондонската конференција, одржана на 2 јануари 1913 г., претседателот на Владата на Албанија, Исмаил Кемал ги предупредил учесниците дека би требало границите на идната држава да одговараат на максималните варијанти на територијалната програма на албанското движење. Границите на тоа движење ги опфатиле Пеќ, Митровица, Приштина, Скопје, Тетово. Но, ова барање не било задоволено, а незадоволните Албанци го формирале Комитетот за одбрана на Косово и на северен Епир во Грција. Во Европа и во САД тие почнале со работа, ја пропагирале националната цел "Албанија на Албанците", која и денес трае и не ги менува границите на својот мит за загрозеноста на албанската нација. Во рамките на решавање на албанското прашање, При-

зренската лига имала изразено антихеленистички и антисловенски, односно антимакедонски карактер.

Почетокот на XX век на Балканот бил одбележан со војни, борби за територија, менување мапи. Во тоа особено се истакнувале Рим и Виена, која одиграла значајна улога за прогласувањето на независна Албанија, на 28 ноември 1912 г. во Валона. Следната година, на 30 мај 1913 г. со заклучоците од Лондонската конференција била создадена Албанија, во чиј состав влегле делови од Србија, Црна Гора, Грција и Македонија. Тогаш до израз дошле амбициите на новата држава, во чии граници влегол и Скадар со околината, каде мнозинско население биле Срби.

Во 2005 г. Светска банка проценила дека вредноста на минералните резерви на Косово изнесуваат околу 13,5 милијарди евра. Косово располага со големи резерви на јаглен, какви што нема ниту една држава во Европа. Таа има значителни наоѓалишта на олово и цинк, како и фероникел, хром, боксит, магнезит, скапоцени камења, бентонит и подземна вода за пиење. Според тоа, Западот повеќе е заинтересиран за овие богатства отколку за политичките прилики во земјата. Пред една година ЕУ ѝ понудила на Србија 10 милијарди средства за инвестиции, но со единствен услов да се согласи со независноста на Косово. Во време кога се потпишувал Дејтонскиот договор, Шклезен Макшики му понудил на Милошевиќ 2,5 милијарди долари за размена на територијата на Косово. Српските стручњаци од Рударско-геолошкиот факултет сметаат дека на територијата на Косово има 50 проценти поголемо количество минерални богатства отколку на територијата на Србија. Богатството на јагленот е проценето на 15 милијарди тони, што во пари би изнесувало околу 400 милијарди долари. Од олово-цинковата руда се добива одредено количество злато, сребро, бизмут и кадмиум. Подземната вода за пиење е едно од двете најголеми наоѓалишта на извори за подземна чиста вода за пиење во Европа. Но, таа се наоѓа под Бел Дрим и под Дечанска Бистрица, простор загаден од фрлените бомби со осиромашен ураниум. Приказната за богатствата на Косово дополнително се оптоварува со анализите на сателитските снимки, на кои наводно се откриени поголеми количества нафта на подрачјето на Косовското поморавје. Ова количество се споредува со тоа на наоѓалиштата на просторот на Азербејџан. За веродостојноста на овие информации зборува и фактот дека воената база "Бондстил", една од најсовремените американски бази, била изградена на тој регион од страна на нафтената команија "Браун и Рут".

Во 1928 г. Албанија била прогласена за кралство, а Ахмет Зогу за крал на сите Албанци, што означувало претензии за владеење и над албанскиот народ надвор од границите на Албанија. Оваа титула му пречела на Белград, а на 1 септември од Тирана пристигнало официјално барање за признавање на новото кралство. Тоа бил сигнал дека внатрешното прашање на Албанија се претвора во меѓународно. Француската Влада се согласила со ова. Но, Англија одбила да се меша во внатрешните работи на Албанија, но обрнала внимание на проблемот со владите на големите сили.

КОПНЕЖОТ НА ГОЛЕМИТЕ СИЛИ

Апсирациите на итрите Албанци, кои во границите на Албанија го гледале и Косово и Метохија, во текот на

Првата и на Втората светка војна на големите сили им служеле како инструмент за остварување на сопствените интереси. Голема Албанија, како протекторат постоел од 1941 до 1944 г. Во состав на тој протекторат се наоѓале и Метохија, која била под италијанска и германска окупација, поголем дел од Косово (без северниот дел), источниот дел на Црна Гора и на Западна Македонија. Голема Албанија била поделена на 14 окрузи, односно префектури.

Идејата за отцепување на Албанците од Кралството Југославија, како советска албанска република, дошла до израз и за време на одржувањето на т.н. Земско собрание на КПЈ, на 25 ноември 1924 г. Тогаш бил заземен став дека Косово и Метохија се вклучува во една целина, која со Албанија би ги опфаќала и сите етнички територии на Албанците во Југославија. Четири години подоцна, октомври 1928 г. на Четвртиот конгрес на КПЈ во Дрезден, било заклучено дека

со договорите за мир склопени по Првата светска војна, една третина од Албанците останале под владение на големосрпската буржоазија. Заклучоците од Бујанската конференција, одржана во албанското село Бујане, од 31.12.1943 г. до 2.1.1944 г., ги изразуваат сепаратистичките амбиции. Еден од заклучоците на конференцијата, на која присуствувале 51 делегат, од кои седум Срби и Црногорци од Косово и Метохија, а дури десет Албанци од Албанија, било дека учесниците чувствуваат "должност да укажат на вистинскиот пат", а "вистинскиот пат по кој Албанците од Косово и Метохија треба да се соединат со Албанија е заедничката борба со останатите народи на Југославија против окупаторот и нивниот слуга". При тоа, констатирано е дека Косово и Метохија, крај кој во најголем дел е населен со албански народ, кој и секогаш тежнеел да се соедини со Албанија. Во прилог на ова е и фактот дека косовските Албанци никогаш не ја прифатиле Југославија за држава во која живееле. На тоа, во писмото до Обласниот комитет на КПЈ, во ноември 1941 година, укажал секретарот на месниот комитет на КПЈ за Косовска Митровица, Али Шукрија, со зборовите дека е невозможно летокот со кој Албанците се повикуваат во борба против окупаторот да го содржи зборот Југославија, затоа што со тоа ќе се изгубат пошироки маси.

